

MAROSI ANITA

Kárpátaljáról jöttem, mesterségem címere: görögkatolikus pap

*Valóságos, két lábon járó
egyház történelem Szabó Konstantinnak,
az ungvári Boldog Romzsa Tódor
Görögkatolikus Teológiai Akadémia
és Papnevelő Intézet prefektusának élete.
Több száz évre visszamenőleg papcsaládból
származik, édesapja megjárta a Gulagot,
öt magát titokban szentelték pappá,
s évekig a földalatti egyházban működött.
Megélte a rendszerváltást,
a görögkatolikus egyház
legalizációját és újjáéledését.
Harmincegy éves papi pályája során
templomot és egyházközséget épített,
lelkeket gondozott, s
fiatal teológusokkal foglalkozott,
miközben tanúságot tett hitéről.*

Vele beszélgettem.

(Konstantin atyával tegeződünk, tizennyolc éve tisztelt meg velem, amikor papfeleség lettem.)

Hogy is van ez a papcsaládi vérvonal?

Apai és anyai ágon is papcsaládból származom. A Szabó oldalról egészen 1776-ig tudjuk visszavezetni a családfánkat. Édesanyám Kovács lány volt, az ő oldalán csak a dédszülőkhöz ismerjük a felmenőket. Az egyik anyai nagymamám a Medveczky családból származott, ahol szintén több pap is működött. Egy papcsaládnál a többszöri áthelyezések és költözések miatt nehéz megmondani, hogy melyik helyről származnak a gyerekek. A nővérem például az Ungvári járásban, Felsődomonyán, a bátyám a Técsői járásban, Taracközön született, én pedig Beregszászban jöttem a világra.

Ez azonban nem azért alakult így, mert édesapám görögkatolikus pap volt.

Nálunk más volt a helyzet. 1947-ben szentelte Romzsa Tódor püspök görögkatolikus áldozópappá édesapámat, s Csontosra helyezte parókusnak. 1950-ben a szovjetek letartóztatták édesapámat, elítélték, és Karagandába vitték. Miután elhurcolták, édesanyámat kitétek a parókiáról, majd a faluból is elűzték. Hiába próbált állást keresni, ha fel is vették, miután kiderült, hogy ki a férje, elbocsátották. Végül Taracközön egy volt kispap adott neki munkát. Odaköltözött a nővéremmel, ott várta meg édesapámat, akit 1955-ben engedtek szabadon. Ott jött világra a bátyám 1956-ban. A születésem évében, 1958-ban költözött át a család Beregszászba. Édesapám a beregszászi Május 1. bútorkombinát feldolgozó üzemében kapott munkát, édesanyám a helyi szovhozban volt könyvelő.

Ica nővérem Taracközön ukrán iskolába járt, mert csak az volt a faluban. Amikor Beregszászba költöztünk, ő már tízéves volt, nem tudott váltani, ezért az 1. sz. ukrán tannyelvű középiskolában folytatta a tanulmányait, s a bátyámmal együtt engem is oda írtak be a szüleim.

Látszólag szokványos gyermekkorod volt: óvoda, iskola, játszótér stb. Mégis miben volt más az életed, mint az osztálytársaidé?

Egyfajta kettősség volt az életünkben. Ha édesapám nem is működhetett szabadon, akkor is papcsaládban nőttünk fel. Hittünk Istenben, még ha az iskolában mást is tanítottak. Ugyanakkor szinte minden tanárom tudta, hogy pap az édesapám. Egyszer a tornatanárom rám is szólt, hogy ne beszéljek csúnyán, mert az nem illő egy papgyereknek.

Minden papcsaládban – egyet kivéve –, ahol a férfiak lágerben voltak, s hazatértek, tovább folyt papi tevékenység, noha illegálisan. Az otthon végzett Szent Liturgia és az elsőáldozásra való felkészülés, a ministrálás számunkra a világ legtermészetesebb dolga volt. Néha elmentünk a római katolikus templomba is. A lágert megjárta Harajda Dezső atya látta el családunk lelki gondozását.

1972-ben, negyvennyolc évesen meghalt az édesapám, s az apai nagybátyám, Szabó Konstantin görögkatolikus pap (akit titokban püspökké szenteltek) vett a szárnyai alá. A 9. osztály után egy ungvári kereskedelmi technikumba vettek fel. Az Ungvárhoz tartozó Radvánra költöztem az apai nagymamához, akivel együtt lakott Konstantin nagybátyám és édesapám másik testvére.

Az iskola után, 1977 és 1979 között Magyarországon, a Kab-hegyi adótorony mellett, egy rakétatámaszponton szolgáltam tolmácsként. Hálás vagyok ezért az időszakért, sokat fejlődött az orosz nyelvtudásom, és világot is láttam.

1979-ben leszereltem, hazatértem Kárpátaljára, és még abban az évben megnősültem. A feleségemmel, Marikával, osztálytársak voltunk a kereskedelmi iskolában. Ő Unghosszúmezőről (ukránul Dovhe Pole – a szerk.) származik. A nagymamám ungvári házába költöztünk be. Ott született meg Adrienn lányunk 1979-ben, majd Katalin 1983-ban. A kereskedelmi végzettségemmel kerestem munkát. Először üvegbeszedő voltam, majd 1982-től egy lerakathoz dolgoztam.

▶ Mikor jelent meg az életedben a papság kérdése?

Az áldozópappá válás lehetősége mindig is ott bujkált bennem. 1982 februárjában kezdtük a tanulást dr. Ortutay Elemér (a továbbiakban Elemér bácsi – a szerk.) görögkatolikus teológiai tanárral. Akkor még nem tudhattuk, hogy ez csak teológiai képzés lesz, vagy a végén pappá is szentelnek.

▶ Hogyan fogadta a feleséged a fejleményeket?

Még mielőtt hozzákezdünk a tanuláshoz, Szemedi János, titokban felszentelt püspök megbízta Elemér bácsit, hogy beszéljen a feleségemmel. Marika először nem is értette, hogy miért akarom ezt. Valamikor az udvarlás alatt beszéltem neki arról, hogy lehet, hogy egyszer még pap leszek, de aztán ez annyiban is maradt. Ugyanakkor tartottuk a kapcsolatot más papcsaládokkal, és vallásos életet éltünk: görögkatolikus esküvőnk volt, a gyerekeket is megkereszteltettük titokban, és eljártunk az otthon végzett Szent Liturgiákra.

Az Elemér bácsival folytatott beszélgetés után Marika is áldását adta a tanulmányaimra. Később kifejezetten örült, mert szerinte a tanulás alatt előnyömbre változtam meg.

▶ Mások is tudták, hogy mivel foglalkozol a munka mellett?

Sokan sejtették, hogy tanuló, és a papságra készülök. Már csak az is jelezte, hogy míg korábban mindenki Őcsinek szólított, egy idő múlva Kosztyú lettem. (Általában a legfiatalabb családtagot hívták így, de még is komolyabban hangzik, mint az Őcsi – a szerk.)

Végül 1986 augusztusában szentelt pappá Holovács József, titokban felszentelt püspök a felsődomonyai otthonában. Ő évfolyamtársa volt édesapámnak. Rajta kívül csak Vaszkó József, a spirituális atyám volt jelen.

▶ Ezek szerint a feleséged sem lehetett jelen a papszentelésen?

Azt ért tudni kell, hogy 1986-ban még illegálisan működött az egyház, nagyon óvatossá kellett lenni. Nem volt jellemző, hogy olyan fiatalon pappá szenteljenek valakit, mint engem. Marika épp külföldön tartózkodott, édesanyám vigyázott a gyerekekre. Ő tudta, hogy mi történik. Azt mondta nekem a szentelés előtt: „Fiam, meg ne bánd!” A halála előtt mesélte el, hogy ezekkel a szavakkal édesapámra gondolt, aki nem tántorodott meg, pap maradt a megpróbáltatásban is.

Augusztus 10-én volt az első Szent Liturgiám – a primiciám –, azon már ott volt a feleségem is, valamint édesanyám, Elemér bácsi és a gyermekeim is. Emellett öt pap értesült róla, hogy felszenteltek. A bátyám és a nővérem is csak évekkel később tudta meg, amikor édesanyám agyvérzést kapott, és azt kérte, hogy áldoztassam meg. Otthon, a betegágyánál végeztem el a Szent Liturgiát édesapám felszerelésével. Ő volt az első, akinek feladtam a betegek kenetét. Hála Istennek, utána felépült.

▶ Mi változott meg a szentelést követően?

1986-ban munkát váltottam, egy ungvári tervezőhivatalnál helyezkedtem el. A korábbi munkámat már nem tudtam erkölcsileg összeegyeztetni a papságommal. A munka mellett otthon titokban végeztem a szertartásokat az egyik szobában. A gyerekek is tudták, hogy ilyenkor „apu imádkozik”. Ez volt a jelszó, ha bekopogott a szomszéd. Ezen annyira nem is csodálkozhattak, hiszen tudták, hogy az összes rokonom pap. Nálunk szentkép is volt a lakásban, pedig akkoriban ez már nem volt divat.

▶ Honnan volt papi felszerelésed?

Kaptam egy régi antimenziont (ereklyekendő – a szerk.), rátettem az íróasztalra, a kehely egy kristálypohár, a diszkosz egy süteményes tálka volt. A vitrinben tartottuk a többi edény között. A liturgia menetét és szövegét egy sima füzetbe írtam le.

▶ Mikor és hogyan vettétek észre, hogy változások lesznek vallási és egyéb területen?

A gyülekezési szabadság gyakorlásával kezdődött. Ungváron 1989 tavaszán a görögkatolikusok minden szerdán és pénteken keresztutat végeztek a temetőben. Az első szertartás, amelyet nyilvánosan megtartottak, a nagypénteki sírbatételi vecsernye volt.

A galíciai papok még 1988-ban levelet írtak a központi pártbizottságnak, s azt kérték, hogy legalizálják a görögkatolikus vallást. Az ő kérésükhöz csatlakozott a mi egyik püspökünk, Szemedi János is.

▶ Mikor végeztél először nyilvánosan Szent Liturgiát?

1989 novemberében Máriapócsra, a kegytemplom címünnepén. Életemben először jártam ott. Kárpátaljáról tizenhat áldozópap és két püspök (Margitics Iván, Szemedi János) vett részt ezen az eseményen. Ott éreztem először igaz papnak magamat.

Ugyanezt éreztem, amikor a következő évben Orosz László atyával (Atanáz püspök – a szerk.) a nagyheti szertartásokat végeztük a salánki templomban. Még reverendám sem volt, Vaszkó József atya adott nekem egy használt, gombos papi öltözéket.

▶ Mikor kerültél egyházközségbe?

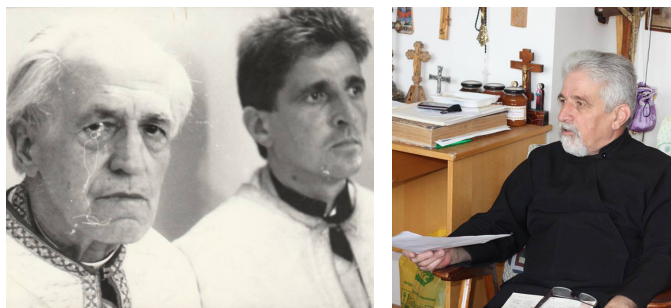
1990-ben sorra kaptuk vissza a templomainkat, Elemér bácsi ment átvenni őket. Beregszászban 1990 húsvétján a helyi temetőben már pászkaszentelést tartottak. Május 13-án pedig ugyanitt Szent Liturgiát végeztünk a görögkatolikus keresztnél. Júliusban otthagytam a civil munkámat, mert egyre több feladat hárult rám papként.

Ugyanebben a hónapban kaptam meghívást a dédai egyházközségbe. Az ottani hívek már korábban, a beregszászi szertartásokon „kinézték maguknak”, s kérték a püspököt, hogy helyezzen hozzájuk.

▶ Hogyan emlékszel vissza erre az időszakra?

Beregdedében először a templom melletti temetőben felállított sátorban végeztük a szertartásokat, majd 1990 szeptemberében kaptuk vissza a templomot. Őstől már hittant oktattam az egyik háznál, Molnár Ilonka néninél. Következő év januárjától pedig az iskolában folytattuk a gyerekek vallási nevelését. Rengeteg teendőnk volt. Felújítottuk a templomot: kifestettük belülről, új felszereléseket – zászlókat, terítőket,

miseruhákat – kellett vásárolni. Nem voltak hittankönyvek, Szentíráások, imakönyvek. Ezeket Magyarországról kaptuk. A régi útszéli kereszteteket a kommunisták lerombolták, helyettük újakat állítottunk. Emellett – mivel kevés pap volt – több egyházközséget is elláttam egyszerre: Búcsú, Macsola, Tiszacsoma, illetve később Nagybégány is hozzám tartozott. Minden vasárnap három liturgiát végeztem. 1997-től jöttek a Nyíregyházán végzett első kispapjaink, akkor átadtam néhány egyházközséget, nekem megmaradt Dédá és Nagybégány.

A család az első években Ungváron maradt, mert a gyerekek ott tanultak, illetve a dédai parókia lakhatatlan volt. Miután felújítottuk, a család is odaköltözött Dédába.

▶ Tizenhárom évig szolgáltál Beregedében.

2003-ban a püspök atya kinevezett esperesnek, s Nagyszőlőse helyezett. Ott is volt tennivaló: a pravoszlávok nem adták vissza a templomunkat, a régi parókián végeztük a szertartást. Közben építettük az új templomot, amelyet 2004 augusztusában szenteltünk fel.

2005 februárjában volt egy infarktusom. Ezután hónapokig lábadoztam, de éreztem, hogy nincs annyi erőm, amennyi Nagyszőlős ellátásához kell. Először az esperességről mondtam le, majd az egyházközségről. Ezután elvállaltam a prefektusi állást az ungvári Boldog Romzsza Tódor Görögkatolikus Teológiai Akadémia és Papnevelő Intézetben.

▶ Mennyiben más ez a tevékenység, mint a korábbiak?

Tizenkettedik éve vagyok a szemináriumban, mint a kispapok „nevelőtanára”. Én figyelek a fegyelemre, a rendre. Azért jó ez a munka, mert megoszlik a felelősség a prefektus, a rektor és a spirituális atya között. Ha nem érzem jól magam, ők besegítenek. Emellett a hívek pasztorálása is megmaradt. 2008-tól a szeminárium mellett felépített templom parókusa vagyok. A kispapokon kívül idejárnak a környékbeli hívek is. Keresztelek, temetek, hittant oktatok, elsőáldozókat készítek fel. Ebben segítenek a kispapok, ami számukra egyfajta gyakorlat. Mellettük én is fiatal maradok.

▶ Milyen terveid vannak?

A legnagyobb tervem az, hogy megírom a görögkatolikus egyház legalizációjának történetét, illetve lefordítom Elemér bácsi „...Holnap is felkel a Nap” című könyvének egy-egy részletét ukrán nyelvre az utókor számára.

A szerző a karpatalja.ma munkatársa, a kárpátaljai Nagybégányban él görögkatolikus pap férjével. A cikk a karpatalja.ma portálon jelent meg online formában.